

DAN HĂULICĂ (7 februarie 1932 – 17 august 2014)

Mi se pare nefiresc să vorbesc despre domnul Hăulică la trecut. Nu pot vorbi nici în ton grav, funebru, despre el. Și nici nu voi enunța multele și variatele sale merite, cărțile și albumele pe care le-a publicat (majoritatea ilustrate de fotograful de artă Dan Er. Grigorescu), fabuloasa și fascinanta revistă „Secolul 20” – fereastra intelectualității locale spre lume, gura de aer occidental pe care ne-o luam, cu regularitate, la apariția ei – care a marcat generații întregi de cititori avizi de literatură și de artă universală contemporană, care numai acolo se puteau informa și bucura de mișcarea culturală externă la zi. O vor face alții, mai competenți decât mine. Vechea sa legătură cu familia mea nu suportă așa ceva. Eu vreau să-l evoc așa cum l-am cunoscut, îndrăgit și admirat.

L-am știut de la vârstă fragedă: un tânăr ce purta o căciulă albă, de oaie, și un cojoc cu blană pe margini ne vizita, frecvent, în minuscula și mizera noastră locuință din Str. Sevastopol nr. 20, și avea lungi conversații cu tata. Mama îl servea cu prăjituri cu mere sau alte fructe, făcute chiar de ea. Iar oaspetele rostea, cu glas dulce, încărcat de uimire, admirație, poftă stârnită de mirosul de vanilie și scorțișoară și, poate, de nostalgia căminului familial părăsit de ceva vreme: „Vaaai! Prăjituri de casă!” Iar mama îi făcea și un pachetel, cu câteva bucăți, să le ia cu el pe unde se ducea. Tata i se adresa familiar, chiar cu părintească tandrețe, cu Dănuț, iar el folosea tot prenumele la care adăuga și Domnu Silvan. (Văzând acum, cu ocazia „plecării” sale, data nașterii am constatat că era mai vârstnic decât mine cu 20 de ani, așa că, atunci când l-am întâlnit prima dată avea probabil, 25 sau 26 de ani). De 2–3 ori, când s-a întâmplat să lucreze seara, mai târziu, cu tata la redacția „Secolul 20” – care se afla la etajul Casei Scriitorilor (Casa Monteoru de pe Calea Victoriei), în câteva camere fastuos decorate, cu stucaturi aurite și plafoane pictate – mi-a trimis un carton de prăjituri de la doamna Candrea, gestionara și prețuita bucătăreasă a restaurantului, foarte bun, de la parter, al Uniunii Scriitorilor.

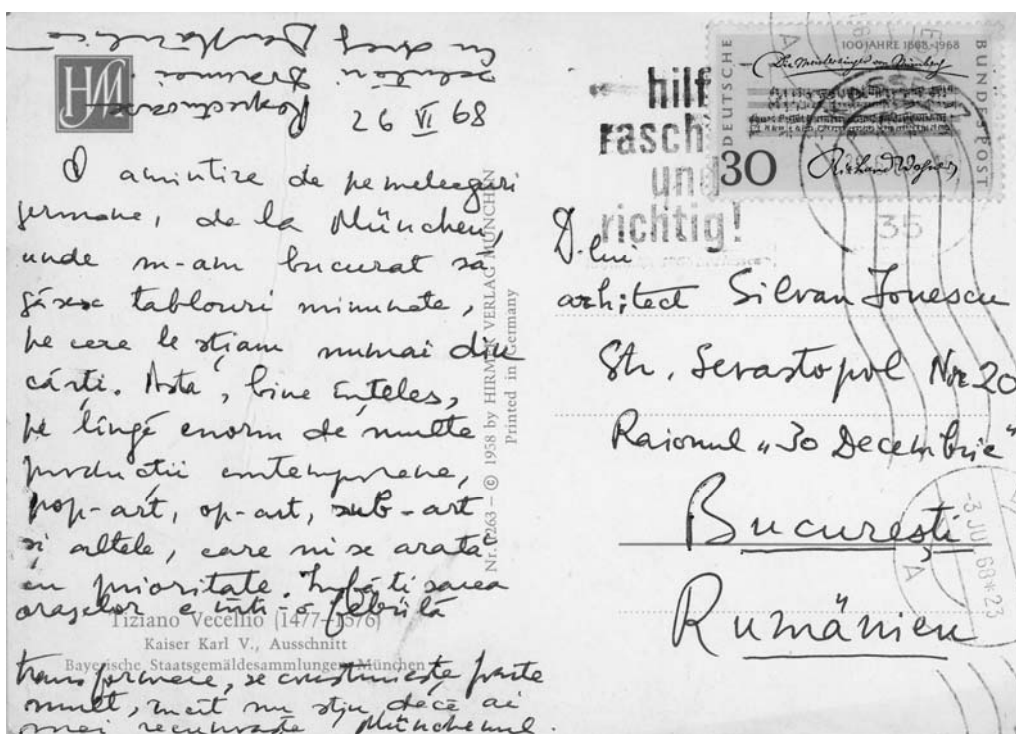
Când a făcut o călătorie în Germania, în 1968, i-a trimis tatei o carte poștală ilustrată cu chipul lui Carol Quintul de Titian, achiziționată la München, de la Bayerische Staatsgemäldesammlungen. Tata a fost extrem de mișcat de acest gest de mare sensibilitate și de prețuirea ce i-o arăta în cele câteva rânduri așternute cu slovă mică, înghesuită în care își mărturisea bucuria de a vedea opere de artă pe care nu le știa decât din cărți¹. A ținut multă vreme, pe noptieră, acea imagine încărcată de semnificații. Peste ani, ca un răspuns la acea dragă amintire a copilăriei ce m-a urmărit multă vreme, i-am trimis și eu, de la Londra, în 2010, la adresa din str. Docenților, o vedere cu portretul unuia dintre ambasadorii lui Holbein de la National Gallery.

Respingându-i-se de mai multe ori dosarul de admitere în UAP, la secția de grafică, de către o comisie ostilă formată din Ross, Kazar, Damadian și Ivancenco, părintele meu a apelat la Dănuț care, intervenind pe lângă conducerea de atunci, obține admiterea tatei în respectiva uniune de creație, pe 26 mai 1964. Același

¹ „26 VI 68/ O amintire de pe meleaguri germane, de la München, unde m-am bucurat să găsesc tablouri minunate, pe care le știam numai din cărți. Asta, bine înțeles, pe lângă enorm de multe producții contemporane, pop-art, op-art, sub-art și altele, care ni se arată cu prioritate. Înfațișarea orașelor e într-o febrilă transformare, se construiește foarte mult, încît nu știu dacă ai mai recunoaște Münchenul. Respectuoase salutări Doamnei. Cu drag, Dan Hăulică”.

conclav format din „colegi” cu interese identice, dar talente de calibre diferite, îi bara tatei accesul la una dintre sălile unde putea să-și organizeze o expoziție personală. Tot Dănuț a fost acela care a mediat obținerea spațiului de la Galateea – care, pe atunci, purta numele Galeriei de Artă sau Calea Victoriei 132, numele confundându-se, în limbaj colocvial, cu adresa – unde, în intervalul 14 aprilie – 8 mai 1968, a fost deschisă expoziția *Măști și portrete*, titlu sugerat tot de el, care a rostit și alocuțiunea la vernisaj. Cu un an înainte, în suplimentul revistei „Secolul 20”, *Omagiu George Enescu*, ocazionat de Festivalul Internațional „George Enescu”, fusese publicată o selecție din desenele sale reprezentative cu interpreți, dirijori și compozitori atrași la București de însemnatul eveniment muzical (Claudio Arrau, Sir John Barbirolli, Zubin Mehta, Carlo Zecchi etc.). Colaborarea tatei la „Secolul 20” a fost lungă și fructuoasă.

Era să am și eu o colaborare la acea revistă. În 1978, la Biblioteca Americană a fost invitat un universitar cu sânge indian Kiowa, Navarre Scott Momaday, laureat al Premiului Pulitzer. El a prezentat filmul *More Than Bows and Arrows* (1978, R: Garry Warriner și Kurt Engelstad) pentru care asigurase narațiunea, apoi a conferențiat despre *Aportul indienilor la civilizația Americii*. După expunere, a fost înconjurat de mai mulți ascultători care i-au pus diverse întrebări. Ion Comșa, distinsul traducător, i-a arătat recent-apărutul volum *Cântecul bizonului* (Editura Minerva, 1978), cu tălmăcirile lui Dan Grigorescu din lirica și elocința amerindiană și l-a anunțat că, la „Secolul 20” avea în pregătire un număr special despre băștinașii Americii de Nord. Alfându-mă în preajmă, am prins vestea din zbor și, peste câteva zile, ca pasionat de istoria și arta indienilor, am mers la redacție cu câteva materiale legate de acel subiect: prima mea comunicare științifică scrisă pentru o sesiune studentească, *Colocviul de Teorie și Critică de Artă, Sibiu* (27–29 aprilie 1973), *Noua pictură indiană – fenomen artistic și social*, un altul despre pictorul George Catlin la împlinirea centenarului morții sale, în 1972, precum și interviul ce i-l luasem, tot în 1972, lui Fritz Scholder, când fusese la București, cu ocazia expoziției ce-i fusese organizată la aceeași Biblioteca Americană. Ultimele două articole rămăseseră nepublicate pentru că, redactorii uteciști ai revistei „Viața studentească” se temuseră să dea la lumină, în contextul încă puternic al „Tezelor din Iunie” (1971), ceva legat de americani și arta lor (ani de zile am fost ironizat de Grigore Arbore, unul dintre acei redactori progresiști, cu apelativul „Pictorul preeriilor” ori de câte ori mă întâlnea pe culoarul redacției ori pe stradă...). Domnul Baci, secretarul de redacție al „Secolul 20”, mi-a oprit interviul cu Scholder ce i se păruse potrivit pentru profilul publicației. Dar, din păcate, acel număr special nu a mai prins contur și materialul mi-a fost returnat. A rămas, până astăzi, inedit.

În adolescență, ascultam, fascinat, la radio, *Vocile artei moderne*, emisiunea susținută de el săptămânal. Refuzam orice altă activitate doar pentru a fi prezent la acel regal de nume și de glasuri venite

din depărtări, de pe tărâmurile la care visam, dar nu speram să le văd vreodată. Atunci am auzit prima oară de Soulages, Césair, Schöffler, Arman, Tinguely și alții. Mă încânta muzicalitatea acestor nume în pronunția lui Hăulică. Mai târziu, la începuturile mele de cronicar plastic, am adoptat mulți dintre termenii sonori, de origine franceză, folosiți de magistrul. Pentru că, în acea vreme, îl alesesem de model în redactarea acelor materiale. Luam *Dicționarul limbii române*, uneori *Larousse*-ul, mă dumiream asupra înțelesului anumitor cuvinte ce le auzisem la el ori le găsisem în textele sale de catalog, și le plasam la locul potrivit în propriile contribuții. Era, poate, un teribilism juvenil, dar consideram că, în acest fel, fac un misionariat cultural obligându-mi cititorii să apeleze, la fel ca mine, la dicționar spre a descifra înțelesul acelor termeni.

Mă fermeca și ținuta sa vestimentară la aparițiile în public: era ceva colorat care scotea din amorțeală și făcea atractiv peisajul străzii într-o perioadă când totul era gri-neutru, ca în anii '60-'80. Pletele pe care nu i le critica sau contesta nimeni – deși studențimea de la Arte Plastice era oprită pe stradă de grupuri de „oameni ai muncii” indignați și de milițieni care, în cel mai bun caz, te conduceau la frizer dacă nu te înghesuiau într-o dubă unde erai tuns zero și ras, în chip brutal. La vernisaje îmbrăca un costum de catifea neagră, cu pantaloni evazați, și înoda o cravată lată, din catifea pan, mov. Iarna, pe vreme rece, avea un *macferlan* – sau, mai corect, un *carrick* cu mai multe pelerine suprapuse – iar pe cap purta o șapcă à la Lenin. În aceeași perioadă, sub imperiul lecturilor romantice și al filmelor englezești cu subiect în secolul al XIX-lea, îmi făcusem și eu, fără a-l imita, în 1972, un macferlan negru. M-am temut să nu cumva să creadă că i-am luat modelul. Tata i-a și spus aceasta, iar el a zâmbit și, cu glas blând, a zis: „Să nu-și facă probleme: mi-a plăcut când l-am văzut așa, ca un pașoptist...”. Mai târziu, a abandonat pelerinele și a luat o gubă maramureșeană, albă, la care acorda o șapcă neagră de marinar grec și un lung fular în nuanțe variate, vii – de obicei roșu vermillon –, pe care îl arunca peste umăr, à la Aristide Bruant.

Am asistat la cununia sa civilă, la Primăria Sectorului I, în Piața Amzei. Pe treptele clădirii, era așteptat, cu sufletul la gură, de mireasă – Cristina Isbășescu, ilustra hispanistă –, de distinsa ei familie și de întreaga redacție a „Secolul 20”. A întârziat mult, ca de obicei. S-a intervenit pe lângă ofițerul stării civile să ia, peste rând, alte grupuri de însoțitori până când avea să sosească Hăulică. Și a sosit, într-un târziu, cu pasul său măsurat, niciodată grăbit, și cu aerul preocupat. De câte ori revăd filmul lui Abel Gance *Napoleon* (1927) și se ajunge la secvențele ce descriu cununia generalului cu Josephine, în preziua plecării la comanda Armatei din Italia, când el întârzie la ceremonie pentru că studia planurile de bătaie, mă gândesc la similitudinile cu festivitatea din Piața Amzei.

Tata i-a făcut mai multe portrete. Unul a fost inserat în albumul *Portrete de scriitori* (Editura Eminescu, București, 1982, p. 51), acolo unde se afla și un fragment dintr-o cronică scrisă de Hăulică, în 1958, în „Gazeta literară”. Alte câteva au fost prezente pe simeza retrospectivei de la Sala Artis, din decembrie 2006, *Silvan Ionescu 1909–1999. Măști și portrete*. Ca pentru a închide cercul unei cariere dusă sub semnul artelor și literelor, prezentarea expoziției a fost făcută tot de Dan Hăulică, același care-i vernisase tatei și prima expoziție personală, în 1968. Prin grija lui Mark Bryant, un admirabil istoric al caricaturii mondiale, care era pe atunci secretar la London Press Club, în numărul din ianuarie 2007 al publicației „Press News. Journal of the London Press Club”, la rubrica *News in Brief*, a fost făcută o succintă prezentare a retrospectivei Silvan și inserată o imagine de la vernisaj în care apărea vorbitorul alături de organizator, semnatarul acestor rânduri. M-a mai onorat cu prezentarea volumului *Mișcarea artistică oficială în România secolului al XIX-lea* (Editura Noi Media Print, București, 2008), ce a fost lansat, pe 10 martie 2009, la Palatul Suțu, când, după discursuri, în plină sesiune de autografe, s-au stins luminile în întregul Muzeu Municipal și am fost evacuați, în mare grabă, pentru că se produsese un incendiu la tabloul electric.

Alocuțiunile lui Hăulică la vernisaje ori lansări de carte erau mostre de oratorie. Cu eleganță, vorbitorul își purta asistența, dintr-un gen într-altul, făcând vaste și recompensante excursuri în istorie, filologie, filosofie, geografie, științe exacte, spre a ajunge la arte și a aureola autorul sau evenimentul cu adjectivele cele mai măgulitoare. Începea rostirea cu ton scăzut, grav, și cu o expresie foarte serioasă, chiar severă, făcând pauze mari de gândire și punctare a unor idei ori cuvinte, pentru ca, ambalându-se, încălzindu-se, să se însenineze, să i se anime chipul, să devină amuzat de propriile vorbe, să înțească ritmul discursului, să zâmbească, voios, și să șuguiască jucându-se cu diverși termeni de invenție proprie. Deși durau, de obicei, mult, cuvântările sale nu oboseau și nu plictiseau pentru că erau foarte variate în abordare, foarte înțelepte, pline de sensuri pe care, de multe ori, le descopereai abia ulterior. Aceasta pentru că Dan Hăulică a fost un prinț al spiritului de tip renascentist.

Veacul al XX-lea a fost, pentru românimea culturală, Secolul Hăulică!

Adrian-Silvan Ionescu

